

כאן לאחר ברכה. וכן צפ' כל כתבי (שבת ד' קט). אמרי' כשהיו מניחים השולחן היו אומרים לה' הארץ ומלואה וכשהיו מסלקין השולחן היו אומרים השמים שמים לה' והארץ נתן לבני אדם: **כאן** בזמן שישרא"ל עושין רצונו של מקום שנאמר ואספת הדגך.

וא"ת והא' לקמן בזמן שאין ישראל עושין רצונו של מקום מוקמי' ליה. וי"ל דמייירי ודאי שעושין רצונו אבל אין עושין רצונו כ"כ דאינס דניקים גמורים * ועוד י"ל דפלגי ליה הא' דלקמן שכל הפרש מה צין עושים ואין עושין * והכא בעושים ואין עושים כי הדדי (ה) ניסוח: **דרך** טרקסמון. פירש"י היינו דלורייטתא אבל מדרבנן גם חזר קובעת דממשמע צפ' יואל דופן (גדה ד' מו): אחיכו חזר שמייצי צמעשך וכו' וכן מוכח צפ' המציא (ביצה ד' לה):

טובא גריר. מכלל משמע שאסור לשמות יין צערכ פסח מן המנחם ולמעלה ואם רוצה לשמו' לרין לשמות הרבה דטובא מגרירי גריי: לא

1. גזול אביו ואמו ואמר אין פשע חבר הוא לאיש משותף: משלי ח' כד
2. ה' ה' תגמלו זאת עם נבל ולא חכם הלא הוא אביך קצף הוא עיניך ורובעם: דברים כ"ו
3. שמע בני מוסרי אביך ואל תטש תורת אבך: משלי א' ח
4. לכן אשוב ולקחתיו ונגני בעתו ותידוש במעוזי והצלתני גמיר ויפשיט לבסות את ערקותה: ישעיהו ב' א
5. ונתתי מטר ארבעים בעתו וירחמנו וימלקש ואספת דגך ותישרץ ויצדק: דברים י"ד יד
6. לא ימוש ספר התורה הזה במוציא הקהילת בו ידועה וילקה למען תשמר לעשות בקבל התחוב בו כי או תצילת את דרךך וגו' תשפיל: ירמיהו א' ח
7. ועמדו ורבים ורעו צאנכם ובני נבר ארביכם ובמריכם: ישעיהו ס' א
8. ועבדת את איביך אשר שילחו ידך פרע ויבצמא ובעינים ויבחר כל ונתן על קרול על צוארך עד השמדו אחר: דברים כ"ח כח
9. ואמרת לפני ד' אליהך בערתי הקדש מן הבית וגם נתחיו לחי' ולגר ליתום ואלקמנה בכל מעותך אשר צייתני לא בערתי ממעוזי ולא שבחתי: דברים כ"ג כ
10. כי תבחה לעשר את כל מעשר תבואתך בשנה השלישית שנת המעשר ונתתה לחי' לגר ליתום ושעירי גנות ופרדים ודך ורשע: דברים כ"ב יב
11. ויין ושמח לבב אגוש להצותיל פנים משמין ולקחם לבב אגוש יסעוד: תהלים קד טו

תורה אור השלם

1. גזול אביו ואמו ואמר אין פשע חבר הוא לאיש משותף: משלי ח' כד

2. ה' ה' תגמלו זאת עם נבל ולא חכם הלא הוא אביך קצף הוא עיניך ורובעם: דברים כ"ו

3. שמע בני מוסרי אביך ואל תטש תורת אבך: משלי א' ח

רבינו הגאון

[דורות הראשונים היו מוכניסין פירותיהן דרך טרקסמון כדי לחייבן במעשר והיו פירותיהן מתברכין. פירוש דרך מעשר גנות ופרדים ודך ורשע: דברים כ"ב יב

כן, אבל מעשר ראשון חייב בגורן. ירושלמי בירש כלאים עושין טרקסמון]. ור' יוחנן אמר אפילו חצר קובעת שנאמר ואכלו בשעריך וטעמו. זה המעשר הוא מעשר שני ומעשר עני, אבל מעשר ראשון חייב בגורן. [הגורר מן המזון וכו'. ע"י פי ר"ח עירובין ל, א]. [והא' רבא היה שתי חמרא כל מעלי יומא דפסחא כי הויכי דנגרדיה ללביה. כדאשכחן בפרק ערבי פסחים בגמרא סמוך למנחה]. [אכסניגרון מיא דבולישלוקי. בלשון שימעאל אלשליק. כולוהו שלקי. פי' של כל העשבים השלוקים].

גזול להקצי"ה. את צרכמו: וינסס ישראל. שכשחטאו הפירות לוקין: אין פשע. ולפי שהוא מיקל רואים האחרים ולמדו ממנו לעשות כן ליהנות מן העולם שלא צרכה ולכן נקרא זה המיקל חצר לאיש משמית: לינדעס צן נעט. שחטא והחטיא את ישראל כך הוא חוטא ומחטיא: בזמן שעושין רצונו. הדגן שלהם וכשאין עושים רצונו נוטלו ומראה להם שהוא שלו: דברים כדכסן. שלא יעסוק בצדך ארץ: הנהג צהס. עם דרכי תורה: מנהג ידך ארץ. שאם תבא לידי לורך הצריות סופך לינדעל מדברי תורה: אפשר. צתמיה אפשר כדצריך: ציומי ניסן. ימי הקציר: ציומי פשרי. דריכת הגמות והצדסים: דרך טרקסמון. דרך שערי החצר והבית: ט פני הצים. פתח כניסה ויציאה: אין הטנל מחסייב צמעשך. מן התורה. חזל אכילת קצע אסור לאכול מדרבנן: זים אקרי. והוא ליה צורא פרי הפרי שהפרי קרוי זים ואין זו צריאת שמים כי צידי אדם היא צריאה זו אבל גזי גפן הגפן היא העץ והענבים הם פרי הגפן: חמרא ויין. להכי חשיב לקצוע לו צרכה לעלמו: ואמר רב הונא. הא דקמני מותר צמים וצמלח ואסור צשאר אולכין ומשקין לאו צאומר קונס מוזן עלי דאין מוזן אללא מה' מיני דגן חטין ושעורין וכוסמין ושצולת שועל ושיפון אללא צאומר כל הזן עלי קונס וכל מילי נהי ללא אקרו מוזן מיהו מין זייני צר ממים ומלח אלמנא משמח זיין: סעיד. חשיב טפי ממוון: והכסיב ויין ישמח לצב אנוש. וסיפא דקרא ולחם לצב אנוש יסעד משמע חזל יין אינו אללא משמח. ומשני לאו כדקאמרת אללא לחם יסעד ולא ישמח חזל יין סועד ומשמח: אי סי. זיין סעיד מוזן הוא ולצריך עליה שלט צרכות לאחרי ואין לאמריין לקמן בצפרקין (דף לה) כל שהוא משמח המינין ולא מין דגן חמרים אומרים צרכה אחת: אווקי מויק. לגופיה ואין זו אכילה שטעונה צרכה דגזי צרכה ואלתא כתיבי: דסניא. דלאו צר אכילה היא: הסופה שמן של סרומא. צווג: משלם אס הקרן. שאשר מויק את חצירו צממונו: ואין משלם חומש. דגזי חומש אכילה כמיב ואיש כי יאכל קדש צסגנה (ויקרא כב) פרט למויק: ע"י הפס. משום לפתן: ע"י אניגרון. מין מאכל הוא ונומנים לתוכו שמן ושניו צמסנה כמנה מקומות: דאמר רבא צר שמואל. לא תמא הכא אללא לפרושי לן מאי ניסוח: מיא דסלקא. מים ששלקו צבון מרדן: דכולהו

כאן לאחר ברכה א"ר הנינא בר פפא כל הנהגה מן העוה"ז בלא ברכה כאילו גזול להקב"ה וכנסת ישראל שנא' גזול אביו ואמו ואומר אין פשע חבר הוא לאיש משותף ואין אביו אלא הקב"ה שנא' הלא הוא אביך קנד ואין אמו אלא כנסת ישראל שנא' שמע בני מוסר אביך ואל תמוש תורת אמך מאי חבר הוא לאיש משותף א"ר הנינא בר פפא חבר הוא לירבעם בן נבט שהשחית את ישראל לאביהם שבשמים: ר' הנינא בר פפא רמי כתיב ולקחתי דגני בעתו וגו' וכתוב ואספת דגךך וגו' ל"ק כאן בזמן שישראל עושין רצונו של מקום כאן בזמן שאין ישראל עושין רצונו של מקום ת"ר ואספת דגךך מה ת"ל לפי שנא' לא ימוש ספר התורה הזה מפךך יכול דברים ככתבן ת"ל ואספת דגךך הנהג בהן מנהג דרך ארץ דברי ר' ישמעאל ר"ש בן יוחי אומר אפשר אדם חורש בשעת חרישה וזורע בשעת זריעה וקוצר בשעת קצירה ודש בשעת דישה וזורה בשעת הרוח תורה מה תהא עליה אלא בזמן שישראל עושין רצונו של מקום מלאכתך נעשית ע"י אחרים שנא' ועמדו זרים ורעו צאנכם וגו' ובזמן שאין ישראל עושין רצונו של מקום מלאכתך נעשית ע"י עצמם שנא' ואספת דגךך ולא עוד אלא שמלאכת אחרים נעשית על ידן שנא' ועבדת את אויביך וגו' אמר אביי הרבה עשו כרבי ישמעאל ועלתה בידן כר' שמעון בן יוחי ולא עלתה בידן א"ל רבא לרבנן במטותא מינייכו ביומי ניסן וביומי תשרי לא תתחוו קמאי כי היכי דלא תטרדו במוזנייכו כולא שתא: אמר רבא בר בר חנה א"ר יוחנן משום רבי יהודה בר' אלעאי בא וראה שלא כדורות הראשונים דורות הראשונים עשו תורתן קבע ומלאכתן עראי זו וזו נתקיימה בידן דורות האחרונים שעשו מלאכתן קבע ותורתן עראי זו וזו לא נתקיימה בידן ואמר רבא בר בר חנה אר"י משום ר"י בר' אלעאי * בא וראה שלא כדורות הראשונים דורות האחרונים היו מוכניסין פירותיהן דרך טרקסמון כדי לחייבן במעשר דורות האחרונים מוכניסין פירותיהן דרך גגות מתחייב במעשר עד שיראה פני הבית שנא' בערתי הקדש מן הבית ור' יוחנן אמר אפי' חצר קובעת שנא' ואכלו בשעריך ושבעו: חוץ מן היין וכו': מאי שנא יין אילוימא משום דאשתני לעלויה אשתני לברכה והרי שמן דאשתני לעלויה ולא אשתני לברכה * דאמר רב יהודה אמר שמואל וכן א"ר יצחק א"ר יוחנן שמן זית מברכין עליו בפה"ע אמרי התם משום דלא אפשר היכי נברך בורא פרי הזית פירא גופיה זית אקרי ונברך עליה בורא פרי עץ זית אלא אמר מר זוטרא חמרא זיין משחא לא זיין ומשחא לא זיין והתנן * הגורר * מן המזון מותר במים ובמלח והוינן בה מים ומלח הוא דלא אקרי מוזן הא כל מילי אקרי מוזן נימא תיהו תיובתא דרב ושמואל דאמרי אין מברכין בורא מיני מוזנות אלא בה' המינין בלבד וא"ר הונא באומר כל הזן עלי אלמא משחא זיין אלא חמרא סעיד ומשחא לא סעיד וחמרא סעיד * והא רבא יהודה שתי חמרי כל מעלי יומא דפסחא כי היכי דנגרדיה ללביה וניכול מצה טפי טובא גריר פורתא סעיד ומי סעיד כלל והכתיב * ויין ישמח

לבב אנוש ולחם לבב אנוש יסעד וגו' נהמא הוא דסעיד חמרא לא סעיד אלא חמרא אית ביה תרתי סעיד ומשחא נהמא מסעד סעיד שמוחי לא משמח אי הכי נברך עליה שלש ברכות לא קבעי אינשי סעודתיהו עליה א"ל רב נחמן בר יצחק לרבא אי קבע עליה סעודתיה מאי א"ל לכשיבא אליהו ויאמר אי הויא קביעותא השתא מיהא * במלה דעתו אצל כל אדם: **גופא אמר רב יהודה** אמר שמואל וכן א"ר יצחק א"ר יוחנן השמן זית מברכין עליו בורא פרי העץ היכי דמי אילוימא ידקא שתי ליה (משתה) אווקי מויק ליה * דתניא והשותה שמן של תרומה משלם את הקרן ואינו משלם את החומש * הסך שמן של תרומה משלם את הקרן ומשלם את החומש אלא דקא אכיל ליה על ידי פת אי הכי הויא ליה פת עיקר והוא טפל ותנן * זה הכלל * כל שהוא עיקר ועמו טפלה מברך על העיקר ופותר את הטפלה אלא דקא שתי ליה ע"י אניגרון דאמר רבא בר שמואל * אניגרון מיא דסלקא * אנסיגרון מיא דכולהו

סעיד ולא מיקרו מוזן (שחיבין ל). אניגרון. מין מאכל שמתנין בו יין וכמנה מקומות שניט צתוספסא אניגרון ואכסניגרון שמתנין בו יין ושמן (יומא טו).

סעיד ולא מיקרו מוזן (שחיבין ל). אניגרון. מין מאכל שמתנין בו יין וכמנה מקומות שניט צתוספסא אניגרון ואכסניגרון שמתנין בו יין ושמן (יומא טו).

סעיד ולא מיקרו מוזן (שחיבין ל). אניגרון. מין מאכל שמתנין בו יין וכמנה מקומות שניט צתוספסא אניגרון ואכסניגרון שמתנין בו יין ושמן (יומא טו).

א) גישין דף פא. ב) נעפירש"י ומו' שס, א) סס ובי' פו. ד) [לקמן לו, א]. ט) שיוינן סו: ודף ל. ו) נפסחוס ק: א) [נפסחוס מד. סוכה ד, א]. ח) מוספתא מרומות רפ"ג, ט) לקמן מא. מד. י) שבוטות ג. וימח' ע"ג. יא) אכסניגרון כן יתמא צימא עו. שבוטות כב. וכן א"י בערדן, ט) גר"ה פני חמר ד"ה ארין, ט) גרדיס חן, ט) [נפסחוס ג, א]. ה) והכא בעשין ועושין ואין עושין כי הדיו ל"ל ופי' דלקמן מפרש מה בין עושין ואין עושין כל כך כסדרת המוס' בתירוץ א' ואין עושין כלל ויחא ג' צבות דע"כ ל"ל דל"ל הכי כיון דמישע' הו' ב' ספוקים דהאי קרא דועמדו זרים אריי בעשין ומויק מניה דאפי' אספת דגן ארנ' חייבס לעשות ממש' מלכתא דגן צמחו קרא דועמדו זרים ורעו צאנכם וכן ככל חייבס וקרא דאספת דגךך חייבי צין עושין ע"כ פי דלח' עושין כיב דל"כ קסא תמאי להקמת לקרא דולקחתי דגני אללא הכא לג"מ צ"פ א' ס"ד דלית ליה הא כפרא לתפס מתיא קרא דועמדו זרים אפי' מלכתא אספת דגן למה ליה להקשות מהי מרי קרא דאריי ולקחתי דגני מוספתא דגךך עיפא מהי ה"ל להקשות קרא דולקחתי דגני קרא דועמדו זרים וצמחו אפי' זרים יעשו צמילין אללא דהאי דלא ספיק מדי מתיא קרא מנו' ל' שצמלח' וצ"כ ל"ל רחוס אללא ל' מעלתו לזו לאין עושין כלל ולעשוין אללא עושין ואין עושין כיב אין לו שום דלית לתקן כימיה וכו' הידי מיהו ואם כן ע"כ פלוגי דהדי,

הגהות הב"ח

ה) תוס' ד"ה כ"ה כאן זמן וכו' כי הידי' ניב כשניסא בעצמן הם וסופסא את הדגן אללא שם אין עושין לוקח הדגן ממשותם:

גליון הש"ס

תוס' ד"ה כאן זמן וכו' ועוד י"ל בו. ע"י משותב רש"ס (ח"מ"ס סי' ל"ט):

מוסף רש"י

דרך טרקסמון. דרך המעשה מתוך ליכנס לפנים ודומה לו שהוא לזון ויין כמו (יומא ג.) טרקסין (י"טו) * טרקן לקן כנסת פנים הוא (יומא ג.) או לזון טרקין גל, כרק שעה, ומומון בית, כלומר מקמי סיומון (רש"י בע"י). כרי לחייבן במעשר. יקדי' אין הטנל מתחייב צמעשך עד שיראה פני הבית ועשיל ליה דרך שער, לאספוקי דרך תצרות ודך גנות דלא, ויף מואללא צמעריך צ"מ הסוכר (גיטין טו). אין הטבל מתחייב במעשר. אפילו מירחו כבי צדה, עד שיראה פני הבית. שיכנס דך הפתח שהוא פני הבית ולא דרך גנות וקרפפות (ב"מ פ"ג). ואכלו בשעריך. ונתת לזון וגו' משעב שוכסו לשעריך (ש"ס). כל דהן עלי. תמני דאסר ליה ככל מילי, לא דלמך יאסר על מוזן, דהאי לא מקרי מוזן אללא כי מינין דהו' מן דגן חייבי ועשירי ליה, אללא כגון דלמך יאסר על כל הזן, דמשמע כל דבר המשעב, דכל מילי זייני חוץ ממוס' ומלח, אללא מיסעד לא

מין מאכל שמתנין בו יין וכמנה מקומות שניט צתוספסא אניגרון ואכסניגרון שמתנין בו יין ושמן (יומא טו).

בזה א טושיע י"ד ס"י ר"ל
טעף 6:
בו ב מיי פ"ח מהל'
טומאת אוכלין הלכה
כא:
בו ג מיי פ"ח מהל' מש
ועט דבני הל' יג
טושיע י"ד ס"י ר"ל טעף
6:
בח ד מיי טושיע 8:
כ"ה ז מיי 8:
ל ו ז מיי פ"ח מהל'
שטמה וז"ל הלכה יח
טושיע א"ח סימן רב טעף
3:
לא ח מיי פ"ח מהל'
ברכות הלכה ו סג
עשן כ טושיע א"ח ס"י רב
טעף 1:
ל"ב ט י ב ל מיי 88 הל'
ל ו ז מיי פ"ח מהל'
שטמה וז"ל הלכה יח
טושיע א"ח ס"י רב טעף
3:
ל"ג ט י ב ל מיי פ"ח מהל'
ברכות הלכה ו סג טעף
כ טושיע א"ח ס"י רב
טעף 3 ו טעף 10:

מוסף רש"י

הנבא בעמוד הבא

רבינו הגאון

הנה מחלי דערה אסרי
הואיל ונעשו שומר לברי.
פירוש קליפא כפניה שהן
שומרין ולכפניה שהן
כופרי, וכשואבים הפניות
ונעשן מותר, נפלי הני
מתחיל ולא מתקמו עד שנת
גמר (תריסר). [רב נחמן
סבר לה כ"ו י"ב וכו'.
ואמר רב אסי וכו'. ראה פ'
ר"ה פסחים נב ב ג א].
פלפלי רב ששת אמר
שהכל רבא אמר ולא
כלום. ומסתברא דרי לויג.
רב ששת ורבא בפלפי
יבישתא, אבל ברטיבתא
דברי הכל בורא פרי
האדמה, דהא תניא בחדיה
עין מאכל זה פלפלין. ואודא
רבא לטעמיה דאמר רבא
פלפלי יבישתא ביבא
דכפורי פטור. זנגבילא
(ה) [המלחה דאחיא מבי
הנדואי. דינא קרין פלפלי
יבישתא ליל כלום וביים
הכופרים פטור. זנגבילא
דטיבתא בורא פרי האדמה
וביום הכפורים חיוב. ועל
נהיה בדבריו. דתנן על מלך
אמר שהכל נהיה בדברו
יצא. [בדיישא גרידא כול'
עלמא לא פליגי דמברכין
בורא מיני מונות. פי'
דייסא הירפוט גרידא בלא
עירוב דבש ובלשון
ישמעאל הירסא]. רב
ושמואל דאמרי תרויהו
כל שיש בו חמשת המינים
מברכין עליו בורא מיני
מונות. וכל שכן כל שהוא
מחמשת המינים בלא
תערובות שמכרין בורא מיני
מונות כדאיך דרב
ושמואל. וע"ג דאיתתבו
רב ושמואל, לא איתתבו
אלא באורי, וסבירא להו
דאפי' בעיניה לא מברך
עליה בורא מיני מונות,
[ואתתבו] עלה מברייאת
דמברך אהורא בורא מיני
מונות ונדהו דבריהם. אבל
בתערובת חמשת המינים
לא נדהו דבריהם והלכתא
כוותיהו ומברכים בורא
מיני מונות. ולהאירי בריכה
מעין שלש.

קריפי אגוים והגרענין הייבין בערלה. דפירי נינהו מכאן
שיש לזכך על הגרענין של גודגוניות וגרעיני
אפרסקין ושל תפוחים וכל מיני גרעינים של פירות זורה פרי העץ:
אין קוצצין אילנות בשביעית. וא"ת בלא שביעית נמי מיפוק ליה
לאסור משום לא תשחית את
עצה (דברים כ) וי"ל בלא טעין קצב
ללא טעין ביה לא תשחית כדאיתא
פי' לא יתפור (ב"ב נ). אי נמי איירי
דמעולה דמיי לעשות ממנה קורות
דלא ט' לא טעין לא תשחית ומיניה
משום אסורה דשביעית איכא לאכלה
ולא לקסורה ולא להפסד:
שיעורו כפוף הלבן. ופחות
מכאן לא הוה פירא
מכאן יש ללמוד דעל צוקר פחות
מפול לא מברכין עליה זורה פרי
העץ אלא זורה פרי האדמה לשון
ה"ג **והלבנתא כמר בר רב אשי**
מדגבני ערה לאו פירא הוא וכו'.
והיה אומר ה"מ דלגבי ערלה לאו
פירא הוא היינו משום דכל המיקל
בזרך הלכה כמותא^א בח"ל אכל בזרך
ודאי הוה פירא ומברכין עליו זורה
פרי העץ וצרכות ליכא חלוק בין
בזרך לח"ל: **ברטיבתא.** כגון
ליטואריי^ב בלעז מברכין עליה זורה
פרי האדמה אכל יבישתא לא מברכין
עליה וכן הלכה דזנגבילא שקורין
זינוי^ג צרו בלעז וכן (א) ק"ו של גרופליי
שאין רגילים לאכול [אלא] דנטיבא
כגון בליטואריי אין מברכין עליהם
כלל דבישתא אכל עץ של קנמון
שקורין קנילא^ד מברכין עליו זורה
פרי האדמה מפני שרגילין לאכלו
ציוצב וגם הוא גדל על הארץ כמו
קנים ועל זוקריי^ה מברכין זורה פרי
העץ כי יערי עס דבשי (שי ה) זה
זוקריי ואגוז שקורין מושקד^ו
מברכין זורה פרי העץ שגם נוהגין
לאכול אותו ציוצב: **ב' שיש בו**
מחמשת המינים מברכין עליו בורא
מיני מונות. וכן קלייריי^ז שבע"ז
שעשים מקמח ומים או מחלץ
מברכין עליהם זורה מיני מונות
וכן כשנותנים קמח לתוך פולין או
שקדים שעשין לחולה אם עושין אותו
כדי שיעשה הלז או קרין לזכך
זורה מ"מ^ח ואם לזכך (ט) בעלמא^ט
אינו קרין לזכך זורה מ"מ וטוב
להחמיר ולגמשו^י דצמק הסעודה לאחר
צרכת המזילה ופטור ממה נפשך:
זורה

ולוקח ובלבר שלא יראנו לוקח רבי עקיבא
במקום ר"א עבדינן כותיה^א וב"ש במקום ב"ה
אינה משנה התיפוק ליה דנעשה שומר לפרי
ורחמנא אמר יוערלתם ערלתו את פריי^ב את
הטפל לפריו ומאי ניהו שומר לפרי אמר רבא
היכא אמרינן דנעשה שומר לפרי היכא
דאיתיה בין בתלוש בין במחובר הכא
במחובר איתיה בתלוש ליתיה איתיה אביי
בפיטמא של רמון מצטרפת והנין שלו אין
מצטרף מדקאמר הנין שלו אין מצטרף
אלמא דלאו אוכל הוא ותנ'^ג גבי ערלה
קליפי רמון והנין שלו קליפי אגוזים
והגרענין הייבין בערלה אלא אמר רבא
היכא אמרינן דנעשה להו שומר לפרי היכא
דאיתיה בשעת גמר פירא האי קפרם ליתיה
בשעת גמר פירא אינו והאמר רב נחמן
אמר רבה בר אבוה^ד הני מתחלי דערלה
אסירי הואיל ונעשו שומר לפרי ושומר
לפרי אימת הוה בכופרא וקא קרי ליה שומר
לפרי רב נחמן סבר לה כרבי יוסי דתנן
רבי יוסי אומר סמדר אסור מפני שהוא
פרי ופליגי הרבנן עליה מתקף לה רב שימי
מנהרדעא ובשאר אילני מי פליגי רבנן עליה
והתנן^ה מאימתי אין קוצצין את האילנות
בשביעית ב"ש אומרים כל האילנות משיוציאו
וב"ה אומרים והחרובין משישרשו והגפנים
משיגרעו והיותים משיניצו ושאר כל האילנות
משיוציאו ואמר רב אסי הוא בוסר הוא גרוע
הוא פול הלבן פול הלבן ס"ד אלא אימא
ישיעורו כפול הלבן מאן שמעת ליה דאמר
בוסר אין סמדר לא רבנן וקתני שאר כל
האילנות משיוציאו אלא אמר רבא היכא
אמרינן דהוי שומר לפרי היכא דכי שקלת
ליה לשומר מיית פירא הכא כי שקלת
ליה לא מיית פירא הוה עוברא ושקלוה
לנין דרמונא ויבש רמונא ושקלוה לפרחא
דבישתא ואיקיים בישתא^ו (והלכתא כמר
בר רב אשי דזויק את האביונות ואכיל את
הקפריסין ומדלגבי ערלה לאו פירא ניהו
חלגבי ברכות נמי לאו פירא ניהו ולא
מברכין עליה בורא פרי העץ אלא בורא
פרי האדמה) פלפלי רב ששת אמר שהכל
רבא אמר^ז אלא כלום ואודא רבא לטעמיה

וזלנד שלא יראנו. הסבר כשהוא לוקח מן הנטיעות: אינה משנה.
ואין זה ספק אלא ודאי: וסיפוק ליה. דאי נמי ר' עקיבא דלמר
לענין מעשר דלאו פירא ניהו לענין ערלה אסירי קפריסין דהוה
ליה שומר: צמלש לויסיה. קופו שופל היינו כשמגיע להפסד:
פיטמא של רמון. הפרח שצראשו
מעיין שיש לתפוחים ולספרגלין:
מלטרפין. לכדינה לטומאת אוכלין:
והנין שלו. קן צרמון כקפרס
באציונות: אין מצטרף. אע"ג
דקי"ל בהעור והרוטב (מולין ד' קיז):
שומרים מצטרפין לטומאה קלה
דהיינו טומאת אוכלין הני מיילי
קליפת האגוז והרמון אכל הנין שומר
על גבי שומר הוא ואין מצטרף והכי
אמרינן בהעור והרוטב (שם ד' קיט):
חייטש צערלה. דרחמנא רביניהו
מאת פרי הטפל לפריו והא נן ליתיה
שומר צמלש ששמתינש נופל מעל
הקליפה: קפרס לויסיה **גומר פירא.**
כשמגיע סמון לצולו הוא נופל
ממנו: מסחלי. צממרי כקפרס
צלף: צופרא. כשהממרים קטנים
קודם צולו: סבר לה כ' יוסי.
דטופרלה הוי פרי ואע"פ שלל נגמר
לפיך שומר שלו משום שומר:
סמדר אסור. ענבים כיון שגפיל
הפרח וכל גרגיר נראה לעמנו קרוי
סמדר וקאמר ר' יוסי כיון שבא
לכלל סמדר קרוי פרי ואסור משום
ערלה: ופליגי רבנן עליה. והלכה
כרבים הלכן באציונות צבד
שהקפריסין צבן לאו פריי ניהו ולא
מיקרי קפריסין שומר לפרי: **בשאר**
אילנות. חוץ מן הענבים: אין
קולצין שביעית. דרחמנא אמר
לאכלה^ט ולא להפסד: **משיולאו.** את
הפרי: משישרשו. משיוראו צבן
כמין שרשרות של חרובין: **משיגרעו.**
שהענבים גסים נגרוע ולקמן מפרש
לה: **משיניאו.** משיגלה הנין סביב:
הוא צופר הוא גרוע. כל מקום
שהזמירו צוקר הוא גרוע: **פול**
הלבן ס"ד. הא צענבים קיימינן:
מאן שמעת ליה דלמר. גבי ענבים
צוקר הוא דהוי פרי אכל סמדר לא:
רבנן. הוא דפליגי עליה דר' יוסי
דמסקת ערלה וקאמרי בשאר אילנות
דמשיולאו הוי פרי הלאו: **ביעוסא.**
אציונות: **כס פלפלי.** כל דבר שאדם
אוכל שלא כדרכו מקרי כסיסה:
פטור. מרכת. המלסא. ליטואריי
צלעזי: **שירא.** אין זה לא משום
צבול נכרים ולא משום געול נכרים:
הנדואי. כושיים: **חנין קדרה.**
מין מאכל קפוי כמו חלץ שחצוניהו
צביצה קן עושין מאכל קפוי
צקדרה ולקמן מפרש לה קמחא
ודוצשא ומשחא וקרו ליה אצוודאי:
דייסא. של חטים כמותות צמכתת:
דייסא כעין חנין קדרה. לקמן (ט)
מפרש לה חטי דמתצרי צאסימא
והינו צבו דוצשא ועציד לכו
צקדירה: **סמילא. סלת.**
קמ"ל

ולוקח ובלבר שלא יראנו לוקח רבי עקיבא
במקום ר"א עבדינן כותיה^א וב"ש במקום ב"ה
אינה משנה התיפוק ליה דנעשה שומר לפרי
ורחמנא אמר יוערלתם ערלתו את פריי^ב את
הטפל לפריו ומאי ניהו שומר לפרי אמר רבא
היכא אמרינן דנעשה שומר לפרי היכא
דאיתיה בין בתלוש בין במחובר הכא
במחובר איתיה בתלוש ליתיה איתיה אביי
בפיטמא של רמון מצטרפת והנין שלו אין
מצטרף מדקאמר הנין שלו אין מצטרף
אלמא דלאו אוכל הוא ותנ'^ג גבי ערלה
קליפי רמון והנין שלו קליפי אגוזים
והגרענין הייבין בערלה אלא אמר רבא
היכא אמרינן דנעשה להו שומר לפרי היכא
דאיתיה בשעת גמר פירא האי קפרם ליתיה
בשעת גמר פירא אינו והאמר רב נחמן
אמר רבה בר אבוה^ד הני מתחלי דערלה
אסירי הואיל ונעשו שומר לפרי ושומר
לפרי אימת הוה בכופרא וקא קרי ליה שומר
לפרי רב נחמן סבר לה כרבי יוסי דתנן
רבי יוסי אומר סמדר אסור מפני שהוא
פרי ופליגי הרבנן עליה מתקף לה רב שימי
מנהרדעא ובשאר אילני מי פליגי רבנן עליה
והתנן^ה מאימתי אין קוצצין את האילנות
בשביעית ב"ש אומרים כל האילנות משיוציאו
וב"ה אומרים והחרובין משישרשו והגפנים
משיגרעו והיותים משיניצו ושאר כל האילנות
משיוציאו ואמר רב אסי הוא בוסר הוא גרוע
הוא פול הלבן פול הלבן ס"ד אלא אימא
ישיעורו כפול הלבן מאן שמעת ליה דאמר
בוסר אין סמדר לא רבנן וקתני שאר כל
האילנות משיוציאו אלא אמר רבא היכא
אמרינן דהוי שומר לפרי היכא דכי שקלת
ליה לשומר מיית פירא הכא כי שקלת
ליה לא מיית פירא הוה עוברא ושקלוה
לנין דרמונא ויבש רמונא ושקלוה לפרחא
דבישתא ואיקיים בישתא^ו (והלכתא כמר
בר רב אשי דזויק את האביונות ואכיל את
הקפריסין ומדלגבי ערלה לאו פירא ניהו
חלגבי ברכות נמי לאו פירא ניהו ולא
מברכין עליה בורא פרי העץ אלא בורא
פרי האדמה) פלפלי רב ששת אמר שהכל
רבא אמר^ז אלא כלום ואודא רבא לטעמיה

וזלנד שלא יראנו. הסבר כשהוא לוקח מן הנטיעות: אינה משנה.
ואין זה ספק אלא ודאי: וסיפוק ליה. דאי נמי ר' עקיבא דלמר
לענין מעשר דלאו פירא ניהו לענין ערלה אסירי קפריסין דהוה
ליה שומר: צמלש לויסיה. קופו שופל היינו כשמגיע להפסד:
פיטמא של רמון. הפרח שצראשו
מעיין שיש לתפוחים ולספרגלין:
מלטרפין. לכדינה לטומאת אוכלין:
והנין שלו. קן צרמון כקפרס
באציונות: אין מצטרף. אע"ג
דקי"ל בהעור והרוטב (מולין ד' קיז):
שומרים מצטרפין לטומאה קלה
דהיינו טומאת אוכלין הני מיילי
קליפת האגוז והרמון אכל הנין שומר
על גבי שומר הוא ואין מצטרף והכי
אמרינן בהעור והרוטב (שם ד' קיט):
חייטש צערלה. דרחמנא רביניהו
מאת פרי הטפל לפריו והא נן ליתיה
שומר צמלש ששמתינש נופל מעל
הקליפה: קפרס לויסיה **גומר פירא.**
כשמגיע סמון לצולו הוא נופל
ממנו: מסחלי. צממרי כקפרס
צלף: צופרא. כשהממרים קטנים
קודם צולו: סבר לה כ' יוסי.
דטופרלה הוי פרי ואע"פ שלל נגמר
לפיך שומר שלו משום שומר:
סמדר אסור. ענבים כיון שגפיל
הפרח וכל גרגיר נראה לעמנו קרוי
סמדר וקאמר ר' יוסי כיון שבא
לכלל סמדר קרוי פרי ואסור משום
ערלה: ופליגי רבנן עליה. והלכה
כרבים הלכן באציונות צבד
שהקפריסין צבן לאו פריי ניהו ולא
מיקרי קפריסין שומר לפרי: **בשאר**
אילנות. חוץ מן הענבים: אין
קולצין שביעית. דרחמנא אמר
לאכלה^ט ולא להפסד: **משיולאו.** את
הפרי: משישרשו. משיוראו צבן
כמין שרשרות של חרובין: **משיגרעו.**
שהענבים גסים נגרוע ולקמן מפרש
לה: **משיניאו.** משיגלה הנין סביב:
הוא צופר הוא גרוע. כל מקום
שהזמירו צוקר הוא גרוע: **פול**
הלבן ס"ד. הא צענבים קיימינן:
מאן שמעת ליה דלמר. גבי ענבים
צוקר הוא דהוי פרי אכל סמדר לא:
רבנן. הוא דפליגי עליה דר' יוסי
דמסקת ערלה וקאמרי בשאר אילנות
דמשיולאו הוי פרי הלאו: **ביעוסא.**
אציונות: **כס פלפלי.** כל דבר שאדם
אוכל שלא כדרכו מקרי כסיסה:
פטור. מרכת. המלסא. ליטואריי
צלעזי: **שירא.** אין זה לא משום
צבול נכרים ולא משום געול נכרים:
הנדואי. כושיים: **חנין קדרה.**
מין מאכל קפוי כמו חלץ שחצוניהו
צביצה קן עושין מאכל קפוי
צקדרה ולקמן מפרש לה קמחא
ודוצשא ומשחא וקרו ליה אצוודאי:
דייסא. של חטים כמותות צמכתת:
דייסא כעין חנין קדרה. לקמן (ט)
מפרש לה חטי דמתצרי צאסימא
והינו צבו דוצשא ועציד לכו
צקדירה: **סמילא. סלת.**
קמ"ל

וזלנד שלא יראנו. הסבר כשהוא לוקח מן הנטיעות: אינה משנה.
ואין זה ספק אלא ודאי: וסיפוק ליה. דאי נמי ר' עקיבא דלמר
לענין מעשר דלאו פירא ניהו לענין ערלה אסירי קפריסין דהוה
ליה שומר: צמלש לויסיה. קופו שופל היינו כשמגיע להפסד:
פיטמא של רמון. הפרח שצראשו
מעיין שיש לתפוחים ולספרגלין:
מלטרפין. לכדינה לטומאת אוכלין:
והנין שלו. קן צרמון כקפרס
באציונות: אין מצטרף. אע"ג
דקי"ל בהעור והרוטב (מולין ד' קיז):
שומרים מצטרפין לטומאה קלה
דהיינו טומאת אוכלין הני מיילי
קליפת האגוז והרמון אכל הנין שומר
על גבי שומר הוא ואין מצטרף והכי
אמרינן בהעור והרוטב (שם ד' קיט):
חייטש צערלה. דרחמנא רביניהו
מאת פרי הטפל לפריו והא נן ליתיה
שומר צמלש ששמתינש נופל מעל
הקליפה: קפרס לויסיה **גומר פירא.**
כשמגיע סמון לצולו הוא נופל
ממנו: מסחלי. צממרי כקפרס
צלף: צופרא. כשהממרים קטנים
קודם צולו: סבר לה כ' יוסי.
דטופרלה הוי פרי ואע"פ שלל נגמר
לפיך שומר שלו משום שומר:
סמדר אסור. ענבים כיון שגפיל
הפרח וכל גרגיר נראה לעמנו קרוי
סמדר וקאמר ר' יוסי כיון שבא
לכלל סמדר קרוי פרי ואסור משום
ערלה: ופליגי רבנן עליה. והלכה
כרבים הלכן באציונות צבד
שהקפריסין צבן לאו פריי ניהו ולא
מיקרי קפריסין שומר לפרי: **בשאר**
אילנות. חוץ מן הענבים: אין
קולצין שביעית. דרחמנא אמר
לאכלה^ט ולא להפסד: **משיולאו.** את
הפרי: משישרשו. משיוראו צבן
כמין שרשרות של חרובין: **משיגרעו.**
שהענבים גסים נגרוע ולקמן מפרש
לה: **משיניאו.** משיגלה הנין סביב:
הוא צופר הוא גרוע. כל מקום
שהזמירו צוקר הוא גרוע: **פול**
הלבן ס"ד. הא צענבים קיימינן:
מאן שמעת ליה דלמר. גבי ענבים
צוקר הוא דהוי פרי אכל סמדר לא:
רבנן. הוא דפליגי עליה דר' יוסי
דמסקת ערלה וקאמרי בשאר אילנות
דמשיולאו הוי פרי הלאו: **ביעוסא.**
אציונות: **כס פלפלי.** כל דבר שאדם
אוכל שלא כדרכו מקרי כסיסה:
פטור. מרכת. המלסא. ליטואריי
צלעזי: **שירא.** אין זה לא משום
צבול נכרים ולא משום געול נכרים:
הנדואי. כושיים: **חנין קדרה.**
מין מאכל קפוי כמו חלץ שחצוניהו
צביצה קן עושין מאכל קפוי
צקדרה ולקמן מפרש לה קמחא
ודוצשא ומשחא וקרו ליה אצוודאי:
דייסא. של חטים כמותות צמכתת:
דייסא כעין חנין קדרה. לקמן (ט)
מפרש לה חטי דמתצרי צאסימא
והינו צבו דוצשא ועציד לכו
צקדירה: **סמילא. סלת.**
קמ"ל

וזלנד שלא יראנו. הסבר כשהוא לוקח מן הנטיעות: אינה משנה.
ואין זה ספק אלא ודאי: וסיפוק ליה. דאי נמי ר' עקיבא דלמר
לענין מעשר דלאו פירא ניהו לענין ערלה אסירי קפריסין דהוה
ליה שומר: צמלש לויסיה. קופו שופל היינו כשמגיע להפסד:
פיטמא של רמון. הפרח שצראשו
מעיין שיש לתפוחים ולספרגלין:
מלטרפין. לכדינה לטומאת אוכלין:
והנין שלו. קן צרמון כקפרס
באציונות: אין מצטרף. אע"ג
דקי"ל בהעור והרוטב (מולין ד' קיז):
שומרים מצטרפין לטומאה קלה
דהיינו טומאת אוכלין הני מיילי
קליפת האגוז והרמון אכל הנין שומר
על גבי שומר הוא ואין מצטרף והכי
אמרינן בהעור והרוטב (שם ד' קיט):
חייטש צערלה. דרחמנא רביניהו
מאת פרי הטפל לפריו והא נן ליתיה
שומר צמלש ששמתינש נופל מעל
הקליפה: קפרס לויסיה **גומר פירא.**
כשמגיע סמון לצולו הוא נופל
ממנו: מסחלי. צממרי כקפרס
צלף: צופרא. כשהממרים קטנים
קודם צולו: סבר לה כ' יוסי.
דטופרלה הוי פרי ואע"פ שלל נגמר
לפיך שומר שלו משום שומר:
סמדר אסור. ענבים כיון שגפיל
הפרח וכל גרגיר נראה לעמנו קרוי
סמדר וקאמר ר' יוסי כיון שבא
לכלל סמדר קרוי פרי ואסור משום
ערלה: ופליגי רבנן עליה. והלכה
כרבים הלכן באציונות צבד
שהקפריסין צבן לאו פריי ניהו ולא
מיקרי קפריסין שומר לפרי: **בשאר**
אילנות. חוץ מן הענבים: אין
קולצין שביעית. דרחמנא אמר
לאכלה^ט ולא להפסד: **משיולאו.** את
הפרי: משישרשו. משיוראו צבן
כמין שרשרות של חרובין: **משיגרעו.**
שהענבים גסים נגרוע ולקמן מפרש
לה: **משיניאו.** משיגלה הנין סביב:
הוא צופר הוא גרוע. כל מקום
שהזמירו צוקר הוא גרוע: **פול**
הלבן ס"ד. הא צענבים קיימינן:
מאן שמעת ליה דלמר. גבי ענבים
צוקר הוא דהוי פרי אכל סמדר לא:
רבנן. הוא דפליגי עליה דר' יוסי
דמסקת ערלה וקאמרי בשאר אילנות
דמשיולאו הוי פרי הלאו: **ביעוסא.**
אציונות: **כס פלפלי.** כל דבר שאדם
אוכל שלא כדרכו מקרי כסיסה:
פטור. מרכת. המלסא. ליטואריי
צלעזי: **שירא.** אין זה לא משום
צבול נכרים ולא משום געול נכרים:
הנדואי. כושיים: **חנין קדרה.**
מין מאכל קפוי כמו חלץ שחצוניהו
צביצה קן עושין מאכל קפוי
צקדרה ולקמן מפרש לה קמחא
ודוצשא ומשחא וקרו ליה אצוודאי:
דייסא. של חטים כמותות צמכתת:
דייסא כעין חנין קדרה. לקמן (ט)
מפרש לה חטי דמתצרי צאסימא
והינו צבו דוצשא ועציד לכו
צקדירה: **סמילא. סלת.**
קמ"ל

א] יבילה יא: יבמות ט.
ט] עוקלין מ"ג מ"ג [מולין]
קית: א]. ערלה פ"ח משנה ט.
ד] פסחים דף נג. ט] ערלה
פ"ח משנה ז. א] שביעית פ"ד
משנה יוד פסחים דף נג.
ו] מהרש"ל מ"ו כי הוא מבעל
ה"ג ואינו מן גמ' וכן הוא
לד"ה ברא"ש ט. יומא פ"א:
ט] סס סוכה לה. [ע"ש]
בפירוש"י ומזה לישבן,
ו] יבמות אומא ח"ל רינאל,
ז] יומא שם א. ויקרא לה.
ט] דף ל"ז. ט] [מלמלא
צ"ק ח"ל].

תורה אור השלם

1. וכן תבאו אל הארץ
ועבדוהם כל עץ מאכל
וערלתם ערלתו את פרו
שעל שנים יהיה לכם
עצלים לא יאכל:
ויקרא י"ט כ"ג
2. ארץ אשר לא במשקבת
האביל בה לחם לא תחרס
כל פה ארץ אשר אבניה
ברזל ומתקריה תחזב
דברים ח ט

הגהות הב"ח

א] תוס' ד"ה דביבילה וכו'
וכן מקמ"ל של גרופליי שאין:
ב] ד"ה כל שיש וכו' ואם
לדקן. י"ב ע"ל דף ל"ט ע"א:

גליון הש"ס

גמ' ל כל שיש בו ב'.
ע' לקמן מ"א ע"ב תוס'
ד"ה אלא כו': רש"י ד"ה
ע"ב וכן מקמ"ל של גרופליי שאין:
פסחים י"ב ע"ב דבשי ד"ה
משיולאו י"ע: תוס' ד"ה
כל כו'. ואם תדע. לקמן
ל"ט ע"א: בא"ה א"צ
לבד כו'. לטעם קיימת הוא
מה דנקטו ח"ל לזכך הא
אף אינו רשאי לזכך נמי
דהוי שקדים על ענבים
נמי' דהוי צרכה לטעלה:
בא"ה בתוך הפסוקה. ק"ל
הא שקדים תוך הסעודה
טעון צרכה וע"ע:

מוסף תוספות

א. בתוס' ר"ש כתב,
מה"ז הוא זה דפשיטין לן
דהלכה כמותו. ב. בתוס'
דאמרי
לקמן תבשילא דסילקא
דשדו ביה קמחא דלובקין
בעלמא הוא דעבידי
ומברכים עליו ב"פ
האדמה ועיין כעיי'
בב"ח.

לעני רש"י

ליטואריי [ליטואריי]. א.
באקד רפואית מומתקת.
אבורש"י. (מלה רפואית.
אולי: טעם האלים).

רב ניסים גאון

מאשיתי אין קוצצין את
האילנות בשביעית.
ומפני מה אין קוצצין מפני
שאמר הכתוב והיתה שבת
הארץ לכם לאכלה ודרשתי
לה לאכלה ולא להפסד
ובמסכת דפסחים בפרק
מקום שנהנו (דף נג)
דאמרינן ר' אילא קץ
כפיינתא דשביעי' אקשי'
עליה והכי עבד הכי לאכלה
אמר רחמנא ולא להפסד
וכי ומפרקינן בסופיה אלא
ר' אילא בדוחטני קץ כלומר
שאין באין לידו גמר פרי
ולכן תתיר ר' אילא לקוצן
היכין אמר בעל הלכות
בפירוש דנסחתי כפניות
דנסחתי דקרן להו גופרי
מברכין עליהן בורא פרי

העץ דכיון דלא עבדי פירא אחריני היינו פרייהו ואית בבבא קמא ב' החובל בחבורו (דף צא) אמר רב דיקלא דטעין קבא אסור למיקציה ויהא אגוז תנן וכמה יאה בויתין ולא יקוצנו רובע שאני זיתים דחשיבי וזו המשנה א"פ שהיא בשביעית לא הקשו ממנה עליה דרב אלא משיעורא דאית ביה דהוא רובע ורב אמר קב אלא מיהו דברי רב בכל השנים קאמרו ואינן מיוחדין בשביעית בלבד מפני שכל דבר שיש בו הפסד הוא אסור מן הכתוב דכתיב (דברים כ) לא תשחית את עצה הלא תראה כי כל שמיני עצי הקדשים יש הגאון בעצמי יותר מפריו מותר לקצוץ הואיל והוא משתבח בקוצצו אינו עובר עליו משום לא תשחית כדאמרי' אמר רבנא ואם היה מעולה בדמים מותר ואיתא בבבוינתא נמי סייעא ליה רק עץ אשר תרע זה אילן מאכל כי לא עץ מאכל הוא זה אילן קרק וכי מאחר שסופנו לרבות כל דבר מה ת"ל כי לא עץ מאכל הוא להקדים טרק למאכל יבול אפי' מעולה בדמים ת"ל רק ואיתא בבבא בתרא בפרק לא יחפור (דף נ) מאן דמסייע לה ובסוף פ' הישן תחת המטה (סוכה דף כס) הזכירו ענש של דבר ואמרו בשביל ד' דברים מאורות לקיין ואחד מהן קוצצין אילנות טובים וזה הדבר נוהג בשאר השנים אבל בשביעית אין מותר לקיין מהפירות אלא לאחז שנמתי' כגון כפניא ואוכמני דהוא גמר פרי וידהו דרחמנא אמר תהיה כל תבואתה לאכלה ואמרי' במ"מ מלמד שאינה נאכלת אלא תבואה וכל מה שנקצץ ממנה קודם גמר פרי הוי הפסידו ורחמנא אמר לאכלה ודרשי ליה רבנן לאכלה ולא להפסד דהגן (שביעית פ"ד ד טענה א) כל האילן כיון שבא לענות המעשרות מותר לקצוץ:

